

Nefndasvið Alþingis
Fjárlaganefnd

Sent á umsagnargátt Alþingis

Reykjavík, 7. október 2026

Efni: Umsögn Samtaka iðnaðarins um frumvarp til fjárlaga fyrir árið 2027

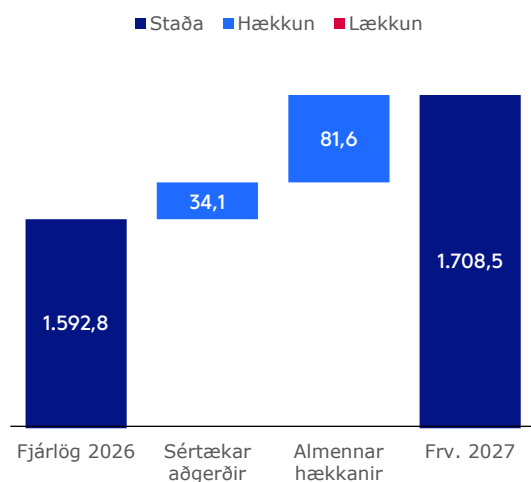
Samtök iðnaðarins (hér eftir „SI“ eða „samtökin“ eftir atvikum) hafa tekið til umsagnar frumvarp til fjárlaga fyrir árið 2027, 1. mál.

Afstaða SI í stuttu máli

SI fagna því að í frumvarpinu er gert ráð fyrir afgangi á heildarjöfnuði ríkissjóðs árið 2027, en samtökin bentu á það í umsögn sinni um fjárlög ársins 2026 að vel hefði verið hægt að skila fjárlögum með afgangi. Samtökin fagna jafnframt stofnun innviðafélagsins Göng og brú ohf. og því að fallið hefur verið frá frestun framkvæmda við verkmenntaskóla. SI leggast hins vegar gegn þeirri leið sem valin er í frumvarpinu til að skila afgangi. SI mótmæla fyrirhuguðum skatta- og gjaldahækkunum sem geta dregið úr fjárfestingu og samkeppnishæfni. Samtökin leggast einnig gegn niðurskurði í útgjöldum til innviða og menntunar sem kann að veikja framleiðslugetu til lengri tíma. Stefna ríkisfjármála þarf að styðja við bæði stöðugleika og verðmætasköpun.

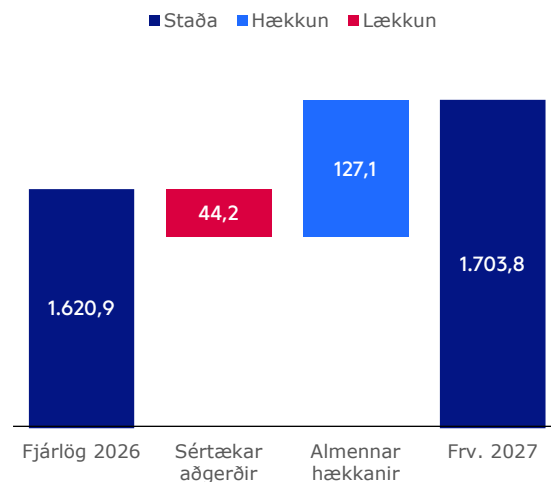
Heildartekjur ríkissjóðs

Milljarðar kr.

Heildarútgjöld ríkissjóðs

Milljarðar kr.

Heimild: Frumvarp til fjárlaga 2027.

Að mati samtakanna er of mikið byggt á hækkun skatta og gjalda og aðhaldi í útgjöldum til innviða og menntunar. Af 115,7 ma.kr. tekjuaukningu frumvarpsins milli ára fara 82,8 ma.kr. í aukin útgjöld en 32,8 ma.kr. í bætta afkomu. Rúmlega 70% tekjuaukans er þannig ráðstafað í útgjöld. Á sama tíma lækkar fjárfesting ríkisins í efnislegum eignum úr 2,2% í 1,9% af landsframleiðslu og fer undir 2% langtímamarkmið frumvarpsins. Slík forgangsroðun eykur kostnað fyrirtækja og dregur úr fjárfestingu, framleiðslugetu og framleiðni atvinnulífsins.

Vöxtur í framleiðni og samkeppnishæfni fyrirtækja er forsenda sjálfbærs hagvaxtar. Varanlegur bati í afkomu ríkisins krefst þess jafnframt að útgjöldum sé forgangsraðað og skilvirkni í rekstri bætt. SI fagnar áherslu stjórnvalda á einföldun regluverks og leggja til að stjórnvöld dragi úr óþarfa stjórnsýslukostnaði, fjárfesti í innviðum, menntun og nýsköpun. Slíkar áherslubreytingar þurfa að rúmast innan útgjaldaramma sem tryggir fyrirhugaðan afgang.

Tillögur SI að breytingum

SI vilja að fyrirhugaður afgangur haldist en að samsetning tekna og útgjalda styðji betur við framleiðni og samkeppnishæfni. Samtökin leggja til að:

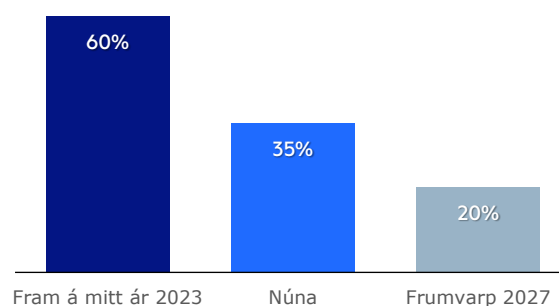
- Breyta forgangsröðun þannig að ríkisfjármálin styðji betur við samkeppnishæfni, framboðshlið hagkerfisins, framleiðni og verðmætasköpun og skila þannig sjálfbærum ríkisrekstri og jöfnuði í ríkisfjármálum.
- Falla frá lækkun endurgreiðslu virðisaukaskatts vegna vinnu á verkstað. Halda hlutfallinu að minnsta kosti í 35% sem styður íbúðaframboð og löglega atvinnustarfsemi.
- Falla frá hækkun skatta og gjalda sem skerða samkeppnishæfni atvinnulífsins líkt og hækkun kílómetragjalds, sérstaks skatts á fjármálafyrirtæki og verðlagsuppfærslu krónutölugjalda umfram 2,5%.
- Tryggja fyrirsjáanlegt kerfi skattahvata vegna rannsókna og þróunar, staðfesta þak og hlutföll og skýra lægri nýtingu.
- Tryggja fjármögnun þeirra aðgerða atvinnustefnunnar sem snúa að menntun, innviðum, nýsköpun, starfsumhverfi og orkumálum með skýrri forgangsröðun útgjalda.

SI mótmæla harðlega lækkun endurgreiðslu virðisaukaskatts vegna vinnu á verkstað

SI mótmæla harðlega áformum um að hækka skatta á uppbyggingu húsnæðis með því að lækka endurgreiðslu virðisaukaskatts vegna vinnu manna á verkstað úr 35% í 20% og krefjast þess að fallið verði frá þeim. Um er að ræða 3,6 ma.kr. skattahækkun á uppbyggingu íbúðarhúsnæðis. Lækkunin jafngildir 1,1–1,3 m.kr. skattahækkun á byggingarkostnað 100 fermetra íbúðar.¹

Gangi áformin eftir munu þau draga úr uppbyggingu íbúða, auka atvinnuleysi, ýta undir svarta vinnu og draga úr getu almennings til að viðhalda fasteignum sínum. Minna framboð nýrra íbúða leiðir til hærri húsnæðisverðs og þar með hærri verðbólgu og vaxta. Tímasetningin er sérstaklega óheppileg því um þessar mundir eru skýr merki um samdrátt í byggingariðnaði: velta dregst saman, innflutningur byggingarefna minnkar, íbúðum í virkri uppbyggingu fækkar, störfum í greininni fækkar, vanskil aukast og atvinnulausum fjölgar. Samkvæmt nýjustu spá Seðlabankans, Peningamálum 2026/3, dregst atvinnuvegafjárfesting saman um 7,8% á árinu 2027. Skattahækkun á íbúðauppbyggingu við þær aðstæður eykur samdráttinn.

Hlutfall endurgreiðslu VSK vegna vinnu manna á verkstað

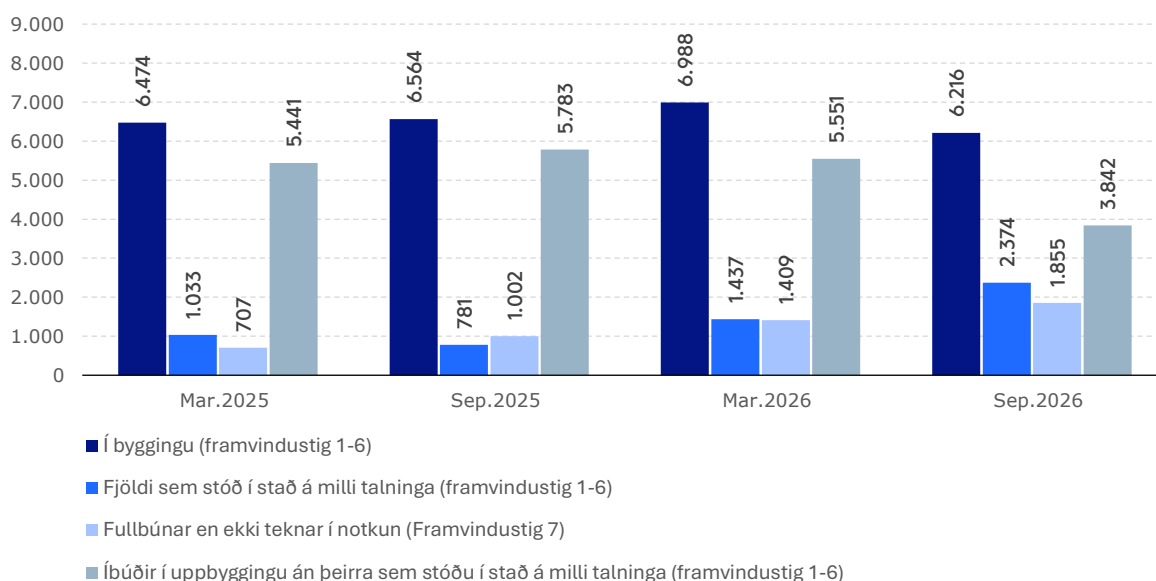
Rétt er að hafa í huga að endurgreiðslan er ekki ívilnun eða afsláttur. Endurgreiðslan var frá upptöku virðisaukaskatts hér á landi árið 1988 hugsuð sem nauðsynleg leiðrétting á grundvallarhönnun skattkerfisins. Endurgreiðsluákvæðið kemur í veg fyrir skattasöfnun á byggingarkostnað og er bein

¹ [Fyrirhuguð hækkun skatta mun draga verulega úr íbúðaruppbyggingu, greining SI, 16. apríl 2026](#)

afleiðing af þeirri kerfislegu staðreynd að ekki er unnt að nýta innskatt af vinnu manna þegar selt er íbúðarhúsnæði sem er undanþegið virðisaukaskatti. Framsetning endurgreiðslunnar sem ívilnunar sem eðlilegt sé að draga úr eða afnema stenst hvorki sögulega né efnislega skoðun.

Í frumvarpinu er lækkunin rökstudd með því að rétturinn til endurgreiðslu sé „frávik frá almennum reglum VSK“ og að breytingin stuðli „að auknu jafnræði atvinnugreina gagnvart VSK“. Sú röksemd stenst ekki skoðun. Endurgreiðslan jafnar stöðu íbúðarhúsnæðis gagnvart virðisaukaskatti í stað þess að skekkja hana, eins og rakið er hér að framan.

Fjöldi íbúða í uppbyggingu

Heimild: Húsnæðis- og mannvirkjastofnun.

Heildarskattspor byggingarstarfsemi og mannvirkjagerðar er stórt en samdráttur í greininni mun rýra þær tekjur ríkissjóðs. Nam heildarskattspor greinarinnar 188 milljörðum króna árið 2024, en þröngt skattspor greinarinnar var 83 milljarðar króna. Jókst skattspor greinarinnar á báða mælikvarða á milli ára. Á verðlagi árs 2024 nam heildar skattspor greinarinnar 177 milljörðum króna árið 2023 og þröngt skilgreint skattspor greinarinnar 77 milljörðum króna á verðlagi ársins 2024.²

Aðrar hækkunir skatta og gjalda sem SI mótmæla

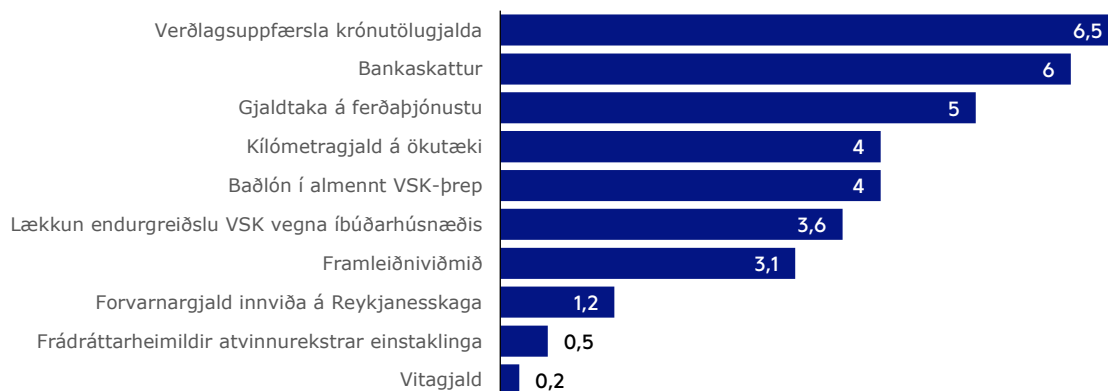
SI telja að aðrar hækkunir skatta og gjalda í frumvarpinu, hækkun kílómetragjalds, 5,2% verðlagsuppfærsla krónutölugjalda og hækkun sérstaks skatts á fjármálafyrirtæki, dragi úr samkeppnishæfni og fjárfestingu og vinni gegn aukinni framleiðni og verðmætasköpun. Samanlagt er áætlað að þessar þrjár hækkunir skili ríkissjóði um 16,5 ma.kr. á árinu 2027. Fjallað er um hverja þeirra í köflunum hér á eftir.

SI leggjast gegn þessum skatta- og gjaldahækkunum. Að mati samtakanna er sá hluti afkomubatans sem sóttur er með aukinni skattheimtu á atvinnulífið að vinna gegn þeim markmiðum sem frumvarpinu er ætlað að styðja þ.e. bætta samkeppnishæfni, aukna framleiðni og verðmætasköpun.

² [Skattspor iðnaðarins 564 milljarðar króna – stærst útflutningsgreina, greining SI 25. febrúar 2026](#)

Tekjuáhrif helstu skattabreytinga

Milljarðar kr. árið 2027

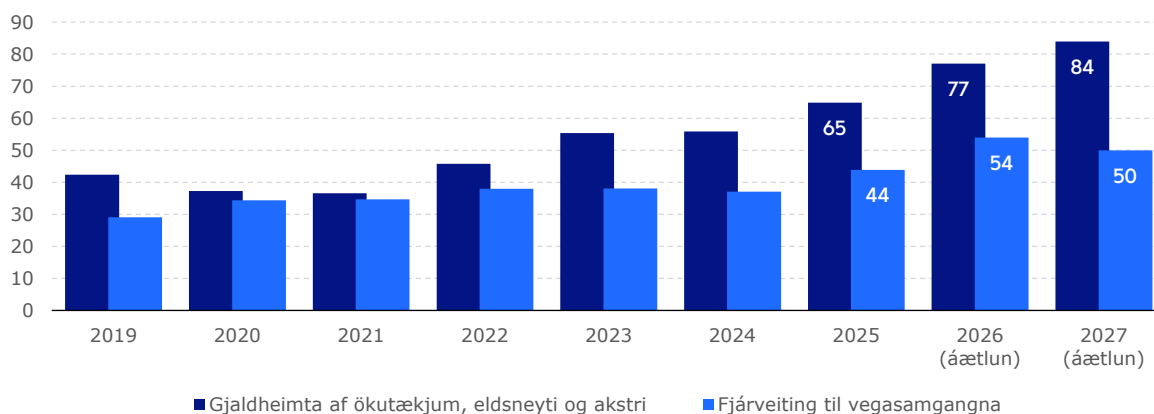
Heimild: Frumvarp til fjárlaga 2027

Skattar og gjöld af bifreiðum renni óskert til uppbyggingar og viðhalds vegakerfisins og að innviðaskuldin í samgönguinnviðum verði lækkuð

SI mótmæla hækkun kílómetragjalds á ökutæki sem boðuð er í frumvarpinu. Gjaldheimta af bifreiðum er talsvert umfram heildarútgjöld ríkisins til vegasamgangna og hefur verið það síðustu ár. Bilið milli gjaldheimtu og útgjalda hefur farið vaxandi á síðustu árum. Árið 2025 nam bein gjaldheimta um 64,9 mö.kr., samanborið við 43,9 ma.kr. í heildarútgjöld til vegasamgangna. Mismunurinn var því um 21 ma.kr. Samkvæmt horfum fyrir árið 2026 verður munurinn um 23,1 ma.kr. Árið 2027 sker sig sérstaklega úr. Þá er bein gjaldheimta áætluð um 83,9 ma.kr., en heildarútgjöld til vegasamgangna um 50,0 ma.kr. Mismunurinn eykst því í tæplega 34 ma.kr.³

Gjaldheimta og útgjöld ríkisins til vegasamgangna

2019-2027, milljarðar króna á verðlagi hvers árs

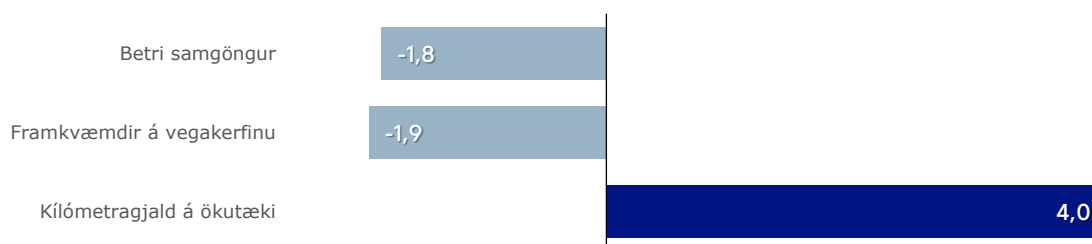
Krafa SI er sú að tryggt verði með skýrum hætti að þeir fjármunir sem innheimtir eru af umferð, hvort sem er í formi skatta, gjalda eða veggjalda, renni beint til uppbyggingar, viðhalds og fjárfestingar í samgönguinnviðum á þessu sviði. Svo er ekki nú og hefur ekki verið síðustu ár. Ná þær breytingar sem lagðar eru til í frumvarpi til fjárlaga fyrir árið 2027 fram að ganga mun munurinn á tekjum af bifreiðum og útgjöldum ríkisins til vegasamgangna aukast.

³ Gjaldheimta af bifreiðum langt umfram útgjöld til viðhalds og uppbyggingar vegasamgangna, greining SI okt. 2026

SI gagnrýna einnig að í frumvarpinu sé skorið niður í fjárheimildum til samgöngumála á sama tíma og gjaldtakan er aukin. Fjárheimild til framkvæmda á vegakerfinu lækkar um 1,9 ma.kr. og framlag til Betri samgangna um 1,8 ma.kr., samtals 3,7 ma.kr. Heildarfjárheimild Vegagerðarinnar lækkar um 3,6 ma.kr. milli ára. Jafnframt er áætlað að breyting á kílómetragjaldi auki tekjur ríkissjóðs um 4,0 ma.kr. umfram almenna verðlagsuppfærslu. Í frumvarpinu aukast því tekjur af gjalddöku á ökutæki á sama tíma og fjárheimildir til samgönguinnviða lækka.

Breytingar í tekjum og gjöldum vegna bifreiða og vegasamgangna

Milljarðar kr.

Heimild: Frumvarp til fjárlaga 2027

Viðhaldi vegakerfisins hefur ekki verið nægjanlega vel sinnt. Uppsöfnuð viðhaldsskuld í vegakerfinu hefur því farið vaxandi og er mikil. Í skýrslunni Innviðir á Íslandi 2025 – Ástand og framtíðarhorfur, sem SI gaf út á síðasta ári í samvinnu við Félag ráðgjafarverkfræðinga kemur fram að viðhaldsskuldin í vegakerfinu sé 265–290 milljarða króna og af því 200 ma.kr. í þjóðvegakerfinu. Stór hluti vegakerfisins er nú kominn á þann aldur að viðhald er orðið brýnt. Í skýrslunni fær ástand vegakerfisins einkunnina 2 af 5 mögulegum, lægst allra innviða landsins, og merkir það að ástand kerfisins sé slæmt.

Vegagerðin metur að um 23 milljarða króna þurfi árlega til að koma í veg fyrir að ástand vegakerfisins versni enn frekar. Á síðasta ári var veitt 3 milljarða króna viðbótarfjárveiting í júlí, í ár nemur viðhaldsfjárveiting 17,5 milljörðum króna. Gert er ráð fyrir að hún hækki í 20 milljarða á næsta ári, en það er enn undir þeirri fjárhæð sem þarf til að stöðva frekari uppsöfnun skuldarinnar.⁴

Mikilvægt er að lækka innviðaskuldina sem safnast hefur upp í vegakerfinu á síðustu árum. Gildir það bæði um viðhald og nýfjárfestingar í innviðakerfi fyrir bifreiðar þ.e. vegum, brúm og göngum. Umferð á þjóðvegum hefur aukist gríðarlega undanfarna áratugi. Á sumum svæðum hefur hún vaxið um 70-100% á síðustu 10-15 árum. Þjóðvegakerfið hefur ekki vaxið í takti við aukna umferð um kerfið á þessum tíma. Afleiðingin er auknar tafir og meiri slyshætta.

Tekið skal fram að SI hafa fagnað nýlegri stofnun félagsins Göng og brú ohf. og því að innviðaverkefni séu fjármögnuð utan A1-hluta ríkissjóðs. Tilgangur félagsins er að hrinda í framkvæmd uppbyggingu stórra þjóðhagslega mikilvægra samgönguverkefna og tryggja fjármögnun og hraðari framvindu slíkra framkvæmda. Samtökin hafa um árabil kallað eftir nýrri nálgun við uppbyggingu og fjármögnun samgönguinnviða í þeim tilgangi að rjúfa þá kyrrstöðu sem ríkt hefur í málaflokknum.⁵

⁴ [Að verja verðmætustu eign þjóðarinnar, Vegagerðin, 7. september 2026](#)

⁵ [SI fagna nýrri samgönguáætlun og stofnun innviðafélags, frétt á si.is 19.06.2026](#)

SI mótmæla 5,2% verðlagsuppfærslu krónutölugjalda

SI mótmæla 5,2% verðlagsuppfærslu krónutölugjalda, sem áætlað er að skili ríkissjóði um 6,5 ma.kr. Uppfærslan horfir aftur á bak. Hún miðast við verðbólgu í árslok 2026 samkvæmt frumvarpinu sjálfu, en frumvarpið gerir jafnframt ráð fyrir að verðbólga verði 3,6% á árinu 2027 og verðból gumarkmið Seðlabankans er 2,5%. Gjöldin eru því hækkuð umfram þá verðlagsþróun sem frumvarpið sjálft byggir á. Hækkunin eykur beint rekstrarkostnað iðnfyrirtækja og annarra innlendra fyrirtækja, ýtir undir verðbólgu og gengur gegn markmiðum um stöðugt verðlag og aukinn kaupmátt. Vaxandi opinber gjaldtaka veikir stöðu íslenskra fyrirtækja í alþjóðlegri samkeppni og grefur þannig undan verðmætasköpun.

SI mótmæla hækkun á sérstökum skatti á fjármálafyrirtæki (bankaskatti)

SI mótmæla hækkun sérstaks skatts á fjármálafyrirtæki (bankaskatts) úr 0,145% í 0,254% af skattstofni, sem skila á ríkissjóði um 6,0 ma.kr. Skatturinn mun a.m.k. að hluta til leggjast á viðskiptavinum þeirra, þar á meðal iðnfyrirtæki, í formi hærri vaxta og viðskiptakostnaðar sem þegar er hár í alþjóðlegum samanburði. Fyrir fyrirtæki sem fjármagnar fjárfestingu með lánsfé er hækkunin bein hækkun fjármagnskostnaðar og dregur þannig úr fjárfestingu og samkeppnishæfni. Hækkunin kemur sér því illa fyrir almenning og fyrirtæki sem nýta sér þjónustu innlendra banka.

Landsbankinn hefur áætlað að samanlögð áhrif sértækra skatta á banka hér á landi og vaxtaleysi á bindiskyldu hjá bankanum leiði til allt að 0,65 prósentustiga hærri útlánsvaxta en ella, á ári. Bankinn segir að sú hækkun skatta á fjármálafyrirtæki sem boðuð er í frumvarpinu muni að öðru óbreyttu hækka þessa tölu í 0,81 prósentustig. Útlánavextir munu því hækka um 0,16 prósentustig vegna skattahækkunarinnar.⁶

Ný greining KPMG sýnir að sértækir skattar á íslenska banka, mældir sem hlutfall af meðaleignum, eru rúmlega fimmfalt hærri en að meðaltali í samanburðarríkjunum.⁷ Verði fyrirhuguð hækkun að veruleika verður skattbyrðin um sjöfalt hærri en meðaltalið, miðað við árið 2025.

Íslensk fjármálafyrirtæki búa þegar við skattbyrði, sem er margföld á við það sem almennt tíðkast í þeim ríkjum sem Ísland ber sig saman við. Þetta hefur áhrif á vaxtakjör og viðskiptakostnað sem bankarnir bjóða viðskiptavinum sínum og þar með samkeppnishæfni íslenskra fyrirtækja og verðmætasköpun atvinnulífsins.

Ekki má draga úr skattahvötum vegna rannsókna og þróunar

Í fyrirbyggjandi frumvarpi er fjárheimild liðar 17-522 vegna endurgreiðslna á rannsóknar- og þróunarkostnaði (R&P) áætluð 13,0 ma.kr., samanborið við 14,7 ma.kr. árið 2026. Hér er um að ræða samdrátt sem nemur 1,7 ma.kr., eða 11,8%. Sé miðað við fjárhæðina í upphaflegu fjárlagafrumvarpi fyrir 2026 nemur lækkunin um 30% samkvæmt samanburði SI. Frumvarpið byggir á breytti áætlun Rannís en boðuð breyting á regluverkinu hefur ekki verið útfærð sem skapar mikla óvissu í starfsumhverfi nýsköpunarfyrirtækja.

SI telja mikilvægt að ekki verði dregið úr skattahvötum vegna rannsókna og þróunar. Skattahvatar vegna rannsókna og þróunar eru eitt mikilvægasta tæki stjórnvalda til að stuðla að fjárfestingu í þekkingu og hugviti, aukinni framleiðni og uppbyggingu tækni- og hugverkaiðnaðar á Íslandi. Kerfið hefur átt ótvíræðan þátt í vexti tækni- og hugverkaiðnaðarins. Kerfið stendur öllum atvinnugreinum opið en nýtist eðli málsins samkvæmt mest þar sem rannsóknir og þróun fara fram, um 96% skattahvata vegna R&P renna til nýsköpunar fyrirtækja í tækni- og hugverkaiðnaði.

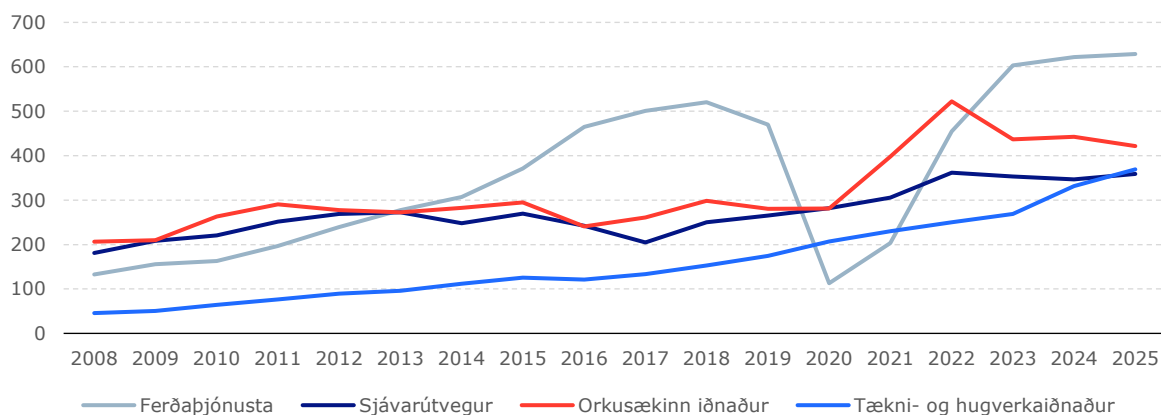
⁶ [Umsögn Landsbankans hf. um frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna fjárlaga fyrir árið 2027](#)

⁷ [Sértæk skattlagning banka á Íslandi, KPMG, september 2026](#)

Ísland á í alþjóðlegri samkeppni um staðsetningu R&B-verkefna, höfuðstöðvar þekkingarfyrirtækja, sérfræðinga og fjármagn. Í þeirri samkeppni skiptir ekki aðeins fjárhæð stuðnings máli heldur einnig fyrirsjáanleiki, samfella, skýr afmörkun hæfs kostnaðar og skilvirk stjórnsýsla. Ef íslenska kerfið verður ófyrirsjáanlegra, túlkun þrengri eða stjórnsýsluframkvæmd íþyngjandi en sambærileg kerfi í ríkjum á borð við Írland, Bretland, Holland og Norðurlöndin getur það dregið úr fjárfestingu og hvata fyrirtækja til að byggja upp R&B-starfsemi hér á landi.

Útflutningstekjur eftir atvinnugreinum

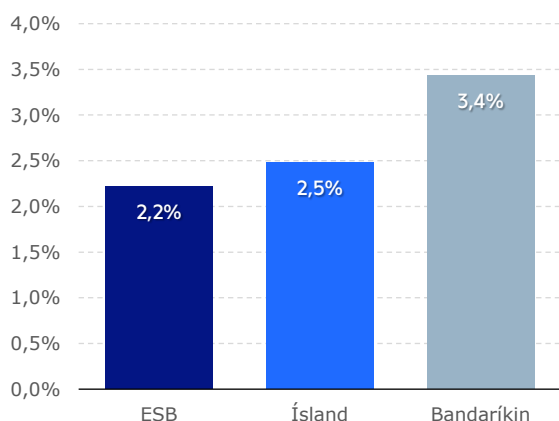
Milljarðar kr. á verðlagi hvers árs, 2008-2025

Fjárfesting í rannsóknum og þróun er undirstaða tækni- og hugverkaiðnaðar. Greinin hefur vaxið ört hér á landi á síðustu árum og er orðin ein af fjórum meginstöðum útflutnings á Íslandi. Útflutningstekjur tækni- og hugverkaiðnaðar hafa ríflega áttfaldast frá árinu 2008, eða farið úr 46 milljörðum króna í 369 milljarða árið 2025. Á sama tíma hefur hlutdeild greinarinnar í útflutningstekjum þjóðarþúsins aukist úr 7% í nær 19%. Verðmætasköpun greinarinnar til landsframleiðslu nam ríflega 440 milljörðum króna árið 2025 og þar störfuðu þá um 18 þúsund manns.⁸

Fjárfesting í R&B

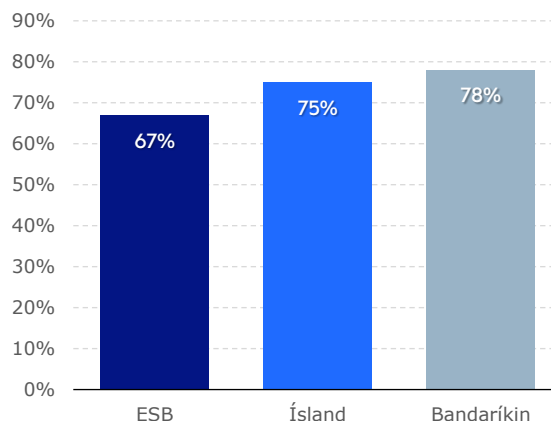
% af VLF

Heimild: Hagstofa Íslands.

Hlutdeild fyrirtækja í fjárfestingu í R&B

%

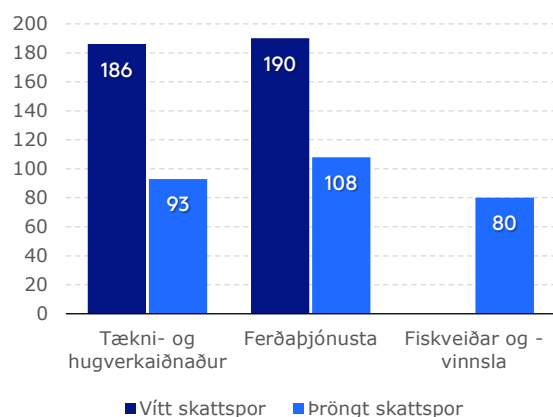

⁸ [Hugvit til hagsældar: Umfang og áhrif tækni- og hugverkaiðnaðar á Íslandi, greining SI, 14. apríl 2026](#)

Þessi verðmætasköpun skilar sér jafnframt með beinum hætti til samfélagsins. Greinin hefur aukið stöðugleika í útflutningstekjum þjóðarbúsins og þar með stöðugleika í hagkerfinu til hagsbóta fyrir landsmenn.⁹ Hún skilar líka miklum skatttekjum fyrir ríkissjóð. Vítt skattspor tækni- og hugverkaiðnaðar nam 186 milljörðum króna árið 2024 og jókst frá fyrra ári. Stærstur hluti þrönga skattsporsins byggir á launatengdum gjöldum, einkum tekjuskatti og útsvari launþega, enda byggir greinin fyrst og fremst á sérhæfðum mannauði, mikilli framleiðni og vel launuðum störfum. Tekjurnar renna þannig í sameiginlega sjóði og styrkja fjármögnun þeirrar þjónustu og innviða sem samfélagið allt reiðir sig á.

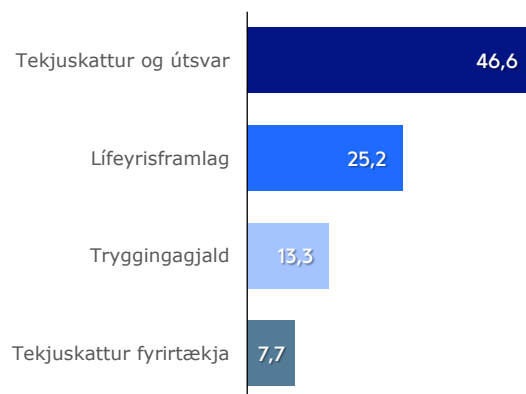
Skattspor eftir atvinnugreinum

2024, í milljörðum kr.

Þröngt skattspor eftir liðum

Tækni- og hugverkaiðnaður, í milljörðum kr.

Heimild: Reykjavík Economics.

Fjölga þarf útskrifuðum í iðn- og STEAM greinum

Til að mæta færniþörf samfélags og atvinnulífs til framtíðar þarf að horfa á menntakerfið sem eina heild og styrkja samfellu milli skólastiga. Grunnurinn er lagður strax í grunnskóla með öflugri kennslu í læsi, stærðfræði, raunvísindum, iðn- og tæknilæsi. Aukin áhersla á STEM-greinar og námsgögn er því jákvætt skref. Samtökin telja þó þörf á að ganga lengra og auka framlög til fjölbreyttra námsgagna og nýskapandi lausna sem styðja við kennslu og nám á þessum sviðum. Horfa má meðal annars til reynslu Eistlands, þar sem um árabil hefur verið lögð áhersla á grunnfærni, þróun námskrár, stafrænt námsumhverfi og stuðning við kennara.¹⁰

Á framhaldsskólastigi þarf að tryggja að þeir sem vilja sækja sér iðn- og tæknimenntun komist að. Samtökin fagna því að fallið hefur verið frá frestun framkvæmda við verkmenntaskóla en framlög til þeirra þurfa að vera meiri en fyrirhugað er í frumvarpinu. Bætt aðstaða og næg fjármögnun eru forsenda þess að skólarnir geti tekið við fleiri nemendum.

SI telja því varhugavert að gera framhaldsskólum nær 1,2 ma.kr. aðhaldskröfu. Þegar búið er að taka inn 16–18 ára nýnema, sem njóta forgangs, eru verkmenntaskólar víða fullsetnir og aðrir umsækjendur komast ekki að. Undanfarin ár hefur 600–1.000 umsóknum um iðnnám verið synjað árlega. Sérstaklega þarf því að skapa svigrúm fyrir þann hóp sem vill sækja sér iðnmenntun en fær ekki námspláss.

⁹ Tækni- og hugverkaiðnaður hefur qert íslenskt hagkerfi stöðugra, greining SI, 21. september 2026

¹⁰ OECD hefur fjallað um árangur og uppbyggingu eistneska menntakerfisins, m.a. áherslu á grunnfærni, gæði kennslu og skipulag kerfisins. Eistneska mennta- og rannsóknaráðuneytið rekur jafnframt E-Koolikott, gjaldfrjálsan vettvang fyrir stafrænt námsefni á mismunandi skólastigum. OECD, Education: Restoring Public Finances, 2026; Ministry of Education and Research of Estonia, Learning materials.

Þetta gerist á sama tíma og viðvarandi skortur er á iðn- og STEAM-menntuðu starfsfólki. Greining SI sýnir að menntakerfið hefur ekki mætt mannaflapörf mannvirkja- og byggingargreina á síðustu árum.¹¹ Í könnun sem Outcome gerði fyrir SI fyrr á þessu ári segja 30% stjórnenda fyrirtækja í greininni að skortur sé á starfsfólki. Þegar spurt er hvaða starfsfólk skorti helst nefna 61% iðnmenntað starfsfólk og 24% háskólamenntað starfsfólk. Þá töldu 63% stjórnenda í tækni- og hugverkaiðnaði að menntakerfið hér á landi myndi ekki mæta færnipörf fyrirtækja þeirra næstu fimm árin.¹²

Boðuð endurskoðun á reiknilíkani framhaldsskóla er því jákvætt skref. Nýtt líkan þarf að taka mið af kostnaði og sérstöðu ólíkra námsleiða, ekki síst iðnnáms, og skapa skólunum raunhæfar forsendur til að fjölga námsplássum. Jafnframt þarf að efla vinnustaðanám og skapa fólki, sem ekki er í forgangshópi, greiðari leiðir inn í menntakerfið, meðal annars með framhaldsfræðslu og raunfærnimati.

Á háskólastigi þarf sömuleiðis að fjölga útskrifuðum í STEAM-greinum og tryggja öfluga kennslu og rannsóknir á sviðum þar sem þörf fyrir sérhæfða þekkingu fer vaxandi. Raunhækkun framlaga til háskólastigsins milli ára er aðeins um 1,1%, eða 750 m.kr., og aðhaldskrafa vegur nær upp sérstaka styrkingu háskólanna. Hún má ekki veikja kennslu, rannsóknir eða stuðning við námsmenn.

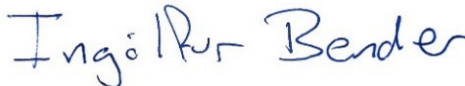
Markmiðið þarf að vera heildstætt menntakerfi þar sem skólastigin byggja markvisst hvert á öðru. Með sterkari grunni í læsi, stærðfræði, raunvísindum og tæknilæsi, nægum námsplássum í iðn- og tækninámi og öflugu STEAM-námi á háskólastigi má bæði bæta tækifæri einstaklinga og mæta betur færnipörf samfélags og atvinnulífs til framtíðar.

Virðingarfyllt,
f.h. Samtaka iðnaðarins

Sigurður Hannesson

framkvæmdastjóri Samtaka iðnaðarins

Ingólfur Bender

aðalhogfræðingur Samtaka iðnaðarins

¹¹ Samtök iðnaðarins, [Menntaður mannauður forsenda uppbyggingar](#), 19. mars 2026.

¹² Samtök iðnaðarins, [Mannauður – staðreyndir](#), 2024, bls. 3. Talan lýsir mati stjórnenda á þörfum eigin fyrirtækja.